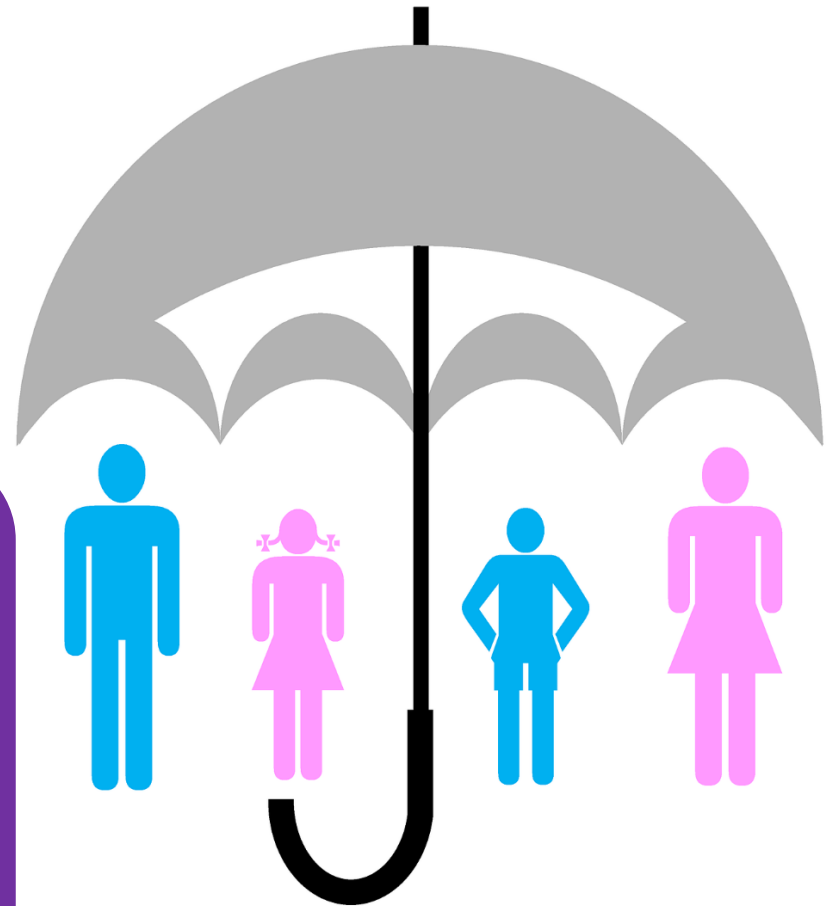

HANDREIKING

Gratis beleid

Lokale aanpak van geweld tegen vrouwen en meisjes in de openbare ruimte: geen budget? Wel een start!

Gemeenten hebben een belangrijke verantwoordelijkheid om ervoor te zorgen dat alle inwoners zich vrij en veilig kunnen voelen in de openbare ruimte. Voor veel vrouwen en meisjes is dat helaas niet vanzelfsprekend. Door onder andere #MeToo is er in de maatschappij weliswaar steeds meer aandacht voor seksueel grensoverschrijdend gedrag tegen vrouwen en meisjes, maar dat vertaalt zich niet in elke gemeente in specifiek beleid of een aanpak om dit type geweld tegen te gaan. Bijvoorbeeld omdat de indruk bestaat dat het probleem niet speelt in de gemeente. Of omdat veiligheid in de openbare ruimte meer als een algemeen vraagstuk wordt beschouwd en men geen specifiek beleid voor vrouwen en meisjes wil voeren.

Inmiddels zijn dertien gemeenten¹ in het kader van het [programma Veilige Steden](#) bezig met een aanpak om hun gemeente veiliger te maken voor vrouwen en meisjes. Deze gemeenten besteden specifieke budgetten aan onder andere het inrichten van meldpunten, bewustwordingscampagnes, trainingen voor horecapersoneel of andere preventieactiviteiten. Maar ook wanneer er nog geen uitgebreid plan of budget is, zijn er manieren waarop uw gemeente aandacht kan besteden aan het bevorderen van een veilige openbare ruimte voor vrouwen en meisjes. Dit document biedt hier een aantal tips voor.

In deze handreiking:

1. Waarom aandacht voor geweld tegen vrouwen en meisjes in de openbare ruimte
2. Communicatie en bewustwording
3. Monitoring
4. Mainstreaming en preventie

---

¹ Stand van zaken per januari 2022. Het gaat het om de volgende gemeenten: Almere, Amsterdam, Arnhem, Breda, Den Haag, Dordrecht, Enschede, Groningen, Maastricht, Rotterdam, Tilburg, Utrecht en Zaanstad.

Waarom aandacht voor geweld tegen vrouwen en meisjes in de openbare ruimte in uw gemeente?

Iets meer dan de helft van de vrouwen en meisjes heeft in haar leven te maken gekregen met seksueel geweld en seksueel grensoverschrijdend gedrag (bron: Van Berlo & Twisk 2017). Dat vindt plaats achter de voordeur, online, op het werk en in de openbare ruimte.² Plegers van seksueel geweld en grensoverschrijdend gedrag in de openbare ruimte zijn voornamelijk mannen tussen de 12 en 24 jaar (Lünneman en Bruinsma, 2005). Vrouwen en meisjes voelen zich vaker onveilig dan mannen en jongens, niet alleen in de eigen omgeving, maar ook op straat, in het openbaar vervoer en tijdens het uitgaan (Veiligheidsmonitor 2019). Dat lijkt soms tot vermijdingsgedrag. Jonge meiden en vrouwen rijden of lopen veel vaker dan jongens en mannen liever een stukje om, om bepaalde plekken in de buurt te ontwijken ([Emancipatiemonitor 2020](#)).

Communicatie en bewustwording

Een gemeente kan op verschillende manieren laten zien dat zij de veiligheid van vrouwen en meisjes in de openbare ruimte serieus neemt:

1. Maak expliciet dat je als gemeente oog hebt voor deze specifieke vormen van geweld en onveiligheid: benut bestaande communicatiekanalen als de gemeentelijke website of socialemediakanalen om aandacht te besteden aan de problematiek. Stel de norm door expliciet te maken dat de openbare ruimte voor iedereen veilig moet zijn, ook voor meisjes en vrouwen.
2. Draag uit dat er hulp beschikbaar is voor slachtoffers: voeg aan de gemeentelijke website een pagina toe over organisaties waar slachtoffers en omstanders van straatintimidatie en seksueel geweld naar toe kunnen met vragen en ondersteuning. Denk aan organisaties als het Centrum voor Seksueel Geweld (CSG), de gemeentelijke antidiscriminatievoorzieningen en lokale ngo's. Breng het gratis en anonieme nummer van CSG (0800-0188) waar slachtoffers van seksueel geweld terecht kunnen, onder de aandacht.
3. Maak duidelijk met welke uitvoerende organisaties de gemeente samenwerkt in het tegengaan van geweld tegen meisjes en vrouwen in de openbare ruimte. Zie bijvoorbeeld hoe de [gemeente Amsterdam](#) dit doet.

---

² Wil je meer zicht op de lokale prevalentie? In deze handreiking hebben we een aantal bronnen op een rij gezet.
<https://www.programmaveiligesteden.nl/kennisbank/kennisproduct-feiten-en-cijfers/>

4. Spreek je als gemeente expliciet uit bij lokale incidenten van geweld tegen vrouwen via bijvoorbeeld de website, socialemediakanalen of lokale media.
5. Benut aansprekende dagen om extra aandacht te vragen voor de thematiek. Denk aan 8 maart (internationale vrouwendag) of 11 oktober ([internationale meisjesdag](#)) en/of 25 november (de internationale dag voor de uitbanning van geweld tegen vrouwen) om aandacht te vragen voor het thema.³ Bestuurders kunnen hier in hun sociale media aandacht aan schenken. Ook kunnen deze dagen benut worden om lokale voorvechters in de schijnwerpers te zetten.
6. Spreek in communicatie-uitingen ook omstanders aan. Ook zij kunnen bijdragen aan een veiliger klimaat op straat of tijdens het uitgaan. Bijvoorbeeld door te vragen of het goed gaat als je de situatie niet 100 procent vertrouwt. Je kunt verwijzen naar de [Ben je oké-campagne](#) van Rutgers.

Monitoring

Niet altijd is voor iedereen duidelijk in welke mate vrouwen en meisjes in de gemeente te maken krijgen met (seksuele) straatintimidatie en waar dat vooral plaatsvindt. Dat maakt het lastig om het onderwerp op de agenda te krijgen en te houden. Het toevoegen van vragen aan periodieke onderzoeken naar veiligheid en veiligheidsbeleving kan helpen om hier meer zicht op te krijgen en de aanpak te sturen.

1. Vraag het gemeentelijk onderzoeksbureau om vragen op te nemen in reguliere onderzoeken onder burgers die specifiek betrekking hebben op (ervaren) onveiligheid in de openbare ruimte. In het [kennisproduct surveyvragen](#) ten behoeve van het meten van slachtofferschap van vrouwen in de openbare ruimte zijn relevante voorbeeldvragen opgenomen.
2. Stimuleer uitvoerende organisaties om meldingen en signalen te registreren en te delen met de gemeente zodat beter zicht ontstaat op ontwikkelingen in de aard en omvang van geweld tegen vrouwen in de openbare ruimte ten behoeve van het veiligheidsbeleid.
3. Betrek vrouwen en meisjes bij wijkschouwen 'openbare ruimte en veiligheid' en zorg dat er in de schouwen expliciet aandacht is voor aspecten in de gebouwde omgeving die van invloed zijn op de veiligheid van vrouwen en meisjes.⁴ Heb daarbij aandacht voor de principes van [sociaal veilig ontwerpen](#): zichtbaarheid, toegankelijkheid, duidelijkheid en aantrekkelijkheid van gebouwen en de openbare ruimte.

---

³ Wil je weten wat je in het kader van de 16 Days of Action kan doen? Lees ter inspiratie deze [handreiking](#).

⁴ De [Girls Safety Walk](#) biedt een praktische tool voor het organiseren van een schouw voor en door meisjes.

Mainstreaming en preventie

Het is essentieel dat aandacht voor de veiligheid van vrouwen en meisjes in de openbare ruimte integraal onderdeel is van het (veiligheids)beleid en niet als een aparte paragraaf wordt toegevoegd aan beleidsplannen, programma's en maatregelen. Dit vraagt om inzet binnen de gemeente (interne mainstreaming) en om de verbinding met het veld c.q. de uitvoering (externe mainstreaming).

1. Beleg binnen de ambtelijke organisatie periodiek overleg tussen OOV, Zorg en Diversiteit en bespreek signalen van geweld en intimidatie in de openbare ruimte. Benut elkaars kennis en netwerk, wissel ervaringen, doelen en mogelijkheden met elkaar uit en stem de aanpak af. Breng ook in kaart wat belangrijke momenten in het jaar zijn vanuit de verschillende beleidsterreinen en hoe je daarin voor synergie kunt zorgen. Heeft de afdeling Diversiteit bijvoorbeeld contacten met vrouwenorganisaties, wier expertise betrokken kan worden bij wijkshouwen? Of die de gemeente een podium kan geven in het kader van de 16 Days of Action?
2. Zoek binnen de gemeentelijke beleidsterreinen naar verbinding. Maak de veiligheid van vrouwen en meisjes in de openbare ruimte bijvoorbeeld onderdeel van de opgave van gebiedsgericht werken. Of leg verbindingen met het [programma Regenboogsteden](#). Verken met je collega's of er programma's zijn die (onbewust) nog weinig tot geen aandacht hebben voor de openbare veiligheid van vrouwen en meisjes, maar waar wel kansen liggen.
3. Agendeer de veiligheid van vrouwen en meisjes in het overleg met gemeenten, politie en horeca om het uitgaansleven veiliger te maken. Dit kan bijvoorbeeld opgenomen worden in de [Kwaliteitsmeter Veilig Uitgaan van het CCV](#). Breng bij partners onder de aandacht dat ze bijvoorbeeld kunnen aansluiten bij de [campagne Hier is het Oké](#).
4. Vraag bij vergunningverlening aan evenementen aan partijen welke maatregelen er zijn genomen om seksuele intimidatie en grensoverschrijdend gedrag tegen vrouwen en meisjes te voorkomen.
5. Benut vanuit de gemeente je rol als kennismakelaar. Verbind partijen uit het veld (zorg, sociaal domein, veiligheid) met elkaar. Breng uitvoerders die van elkaar kunnen leren met elkaar in contact.
6. Maak gebruik van bestaande en beschikbare expertise en tools van bijvoorbeeld de [alliantie Act 4 Respect](#) om te zorgen dat aandacht voor grenzen en wensen onderdeel is van het aanbod voor jongeren op het gebied van seksuele en relationele vorming. Doe dat op een manier die ruimte geeft aan verschillende, positieve ideeën over gender, mannelijkheid en vrouwelijkheid.

Literatuurlijst

Lünneman, K. D., & Bruinsma, M. Y. (2005). *Geweld binnen en buiten*. Den Haag: Boom/WODC.

Centraal Bureau voor de Statistiek, (2020). *Veiligheidsmonitor 2019*. Den Haag: CBS.

Centraal Bureau voor de Statistiek, (2020). *Prevalentiemonitor 2020*. Den Haag: CBS.

Deze handreiking is door Regioplan ontwikkeld in het kader van het beleidsprogramma *Veilige Steden* van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

Auteur: Jeanine Klaver, Regioplan

Publicatiedatum: januari 2022

Tel: +31 (0) 20 - 5 315 315

E-mail: veiligesteden@regioplan.nl

Website: <https://www.programmaveiligesteden.nl/>